

Pensioen
(levenslange garantie)

Langer leven als dreigende miljoenenstrop voor pensioenfondsen

Levenslange garantie

Dat mensen steeds langer leven, is bekend. De daling van de sterftcijfers heeft de laatste jaren echter sterker doorgezet dan was aangenomen. Daardoor dreigt bij pensioenfondsen een dekkingsprobleem te ontstaan dat op lange termijn honderden miljoenen euro's per jaar kan bedragen. Deze onzekerheid kan worden afgedekt bij levensverzekeraars. Die hebben juist voordeel bij dalende sterftcijfers, maar willen op hun beurt het risico afdekken dat zij lopen op stijgende sterfte.

Tekst: **Gijsbert de Lange** en **Richard Meijer**, **Towers Watson**, Fotografie: **Dreamstime**

In april 2007 verscheen de nieuwste 'sterftetafel' (een statistische beschrijving van sterftekansen en de levensverwachting op elke leeftijd) van het Actuariel Genootschap, met daarin een prognose over de verwachte sterftcijfers voor de komende jaren. Al jaren geeft deze organisatie sterftetafels uit die zijn gebaseerd op de werkelijke sterfte in de achterliggende jaren.

Het inschatten van toekomstige sterfte onder de bevolking is duidelijk een vak apart, want de sterftetafel van 2007 vertoont een afwijking ten opzichte van de gerealiseerde sterfte in ons land. Dit

blijkt uit cijfers van het CBS over de reële sterfte. Die neemt sterker af dan is voorzien door het Actuariel Genootschap.

De ontwikkeling dat mensen langer blijven leven is ook in andere landen zichtbaar. Maar dat de gerealiseerde sterftcijfers zo sterk zijn achtergebleven bij de verwachtingen is verrassend. De sterftetafels van het Actuariel Genootschap gelden al jaren als belangrijk richtsnoer voor het vaststellen van pensioenpremies. Hoe langer mensen leven, hoe langer hun pensioenaanspraken moeten worden uitgekeerd. Deze uitkeringen worden verwerkt in de vaststelling van pensioenpremies. Een zuivere

inschatting van de omvang van de sterfte onder de bevolking is dan ook van cruciaal belang voor een goede premievaststelling.

Onvoldoende dekking

Het Actuarieel Genootschap blijkt moeite te hebben met de methodiek om geboortecijfers tot 2050 in te schatten. Daardoor is ook de betrouwbaarheid van de sterftetafel in het geding. Onbekend is echter hoe groot de afwijking zal zijn tussen de verwachte en de gerealiseerde sterfte de komende jaren. Wel is al zichtbaar dat de prognose over de levensverwachting in Nederland iets achterblijft bij de prognoses in onze buurlanden. Onjuistheden in de sterftetafel hebben grote financiële gevolgen voor pensioenfondsen. Als mensen inderdaad langer leven dan is voorzien, hebben pensioenfondsen onjuiste brongegevens gebruikt om pensioenpremies vast te stellen. Daardoor dreigt er onvoldoende dekking te zijn voor de aanstaande pensioenaanspraken.

Dit is een slupend gevaar. Ongedekte pensioenaanspraken stijgen naarmate de jaren verstrijken. De werkelijke omvang van het probleem wordt pas manifest over tientallen jaren, waarbij het nog maar de vraag is of er via aanvullende premies kan worden bijgestuurd. Dat komt doordat de pijn van de onvoldoende dekking van toekomstige pensioenaanspraken vooral zit bij huidige leeftijdscategorieën tot dertig jaar. Gedurende tientallen jaren zullen de twintigers en dertigers pensioenpremies afdragen die onvoldoende dekking geven voor latere pensioenaanspraken. De onvoorziene uitgaven die hiervan het gevolg zijn, kunnen over dertig tot veertig jaar oplopen tot honderden miljoenen euro's per jaar per pensioenfonds.

Langlevenswap

Hoe wenselijk langer leven ook is vanuit sociaal oogpunt; voor pensioenfondsen is het een groot probleem. Het wachten is op een herziene sterftetafel van het Actuarieel Genootschap. Deze wordt begin dit jaar verwacht, maar een exacte datum is er niet.

Onjuistheden in de sterftetafel hebben grote financiële gevolgen voor pensioenfondsen

Op basis van de herziene sterftetafel zullen herberekeningen plaatsvinden en wordt ook de omvang zichtbaar van het tekort dat dreigt voor pensioenfondsen.

Deze herziening laat echter onverlet dat pensioenfondsen nog onvoldoende zijn voorbereid op de risico's van langer leven voor hun financiële verplichtingen op de lange termijn. Het is

Het is in de praktijk mogelijk om de tegenstrijdige belangen aan elkaar te koppelen

immers niet ondenkbaar dat ook de sterftetafel van 2010 achteraf gezien geen juiste inschatting van de sterfte blijkt te zijn. Een drastische verhoging van de pensioenpremies is mogelijk, maar kan op maatschappelijke weerstand rekenen. Een alternatief is om te proberen het risico op toekomstige gaten in de financiële voorzieningen af te dekken via een zogenaamde langlevenswap. Dat komt doordat er verzekeringsmaatschappijen zijn die een tegengesteld belang hebben ten opzichte van pensioenfondsen. Langer leven betekent dat levensverzekeraars minder hoeven uit te keren aan levensverzekeringen. Voor verzekeraars met veel van deze verzekeringen is langer leven dus gunstig voor de resultaten. Dit in tegenstelling tot pensioenfondsen waar langer leven druk zet op de uitgaven. Ook het omgekeerde is waar: levensverzekeraars zullen een strop lijden als sterftecijfers hoger uitvallen dan verwacht, terwijl dit voor pensioenfondsen juist gunstig zou zijn.

Engeland

Het is in de praktijk mogelijk gebleken om deze tegenstrijdige belangen aan elkaar te koppelen. Middels een langlevenswap ruilen een verzekeraar en een pensioenfonds feitelijk hun risico. Beide partijen zijn daarmee afgedekt tegen de financiële gevolgen van een eventuele toekomstige sterfteontwikkeling die anders uitpakt dan op dit moment wordt verwacht.

In Engeland is al ervaring opgedaan met langlevenswaps. Een aantal bedrijfspensioenfondsen hebben dit jaar op deze manier hun risico's van langer leven afgedekt bij zakenbanken. De zakenbanken hebben op hun beurt het risico afgedekt bij (her) verzekeringsmaatschappijen. De langlevenswaps hebben telkens betrekking op pensioenaanspraken ter waarde van een half tot driekwart miljard pond sterling. Watson Wyatt in Engeland trad steeds op als adviseur van de betrokken pensioenfondsen. Er is in Nederland nog nooit door een pensioenfonds zo'n swap gedaan. Maar ook in Nederland kunnen pensioenfondsen en verzekeraars langlevenswaps gebruiken om het risico van langer leven af te dekken. Het gaat daarbij om constructies die lijken op de Engelse swaps, maar die moeten op maat gemaakt worden en aangepast aan de specifieke Nederlandse situatie. Deze oplossing stelt pensioenfondsen in staat om hun financiële verplichtingen ook in de toekomst na te kunnen komen, zonder dat zij premies sterk hoeven te verhogen. Dit draagt bij aan maatschappelijke rust. Langer leven hoeft voor pensioenfondsen geen zorg te zijn. ■